

Roy A. Nielsen

# Levekårsutfordringer i Sandefjord



Roy A. Nielsen

# **Levekårsutfordringer i Sandefjord**

© Fafo 2013  
ISSN 0804-5135

# Innhold

Forord.....	4
1 Innledning.....	5
2 Kjennetegn ved befolkningen i Sandefjord.....	7
3 Arbeidsmarkedstilknytning .....	11
4 Inntektskilder .....	15
5 Fattigdom.....	21
6 Oppsummering og diskusjon .....	27
Litteratur.....	32
Vedlegg 1.....	33

## Forord

I dette notatet gis en oversikt over levekårsutfordringene i Sandefjord kommune, med fokus på befolkningens arbeidsmarkedstilknytning og fattigdomsproblemer. I rapporteringen sammenlignes befolkningen i Sandefjord med befolkningen i Vestfold, befolkningen i andre kommuner som er omtrent like store som Sandefjord og med befolkningen i hele landet. Dette gir mulighet til å identifisere hvilke grupper av befolkningen som har levekårsutfordringer, og om det er særskilte grupper i Sandefjord som utmerker seg med større levekårsutfordringer enn tilsvarende grupper andre steder.

Notatet er skrevet på oppdrag fra Sandefjord kommune. Jeg vil takke Inger Haugen og Tine Luberth i Sandefjord kommune for et godt samarbeid. I tillegg vil jeg takke Tone Fløtten for gode kommentarer og innspill.

September 2013

Roy A. Nielsen

# 1 Innledning

I Sandefjord kommune er det en økende bekymring, særlig blant politikere og byråkrater, for levekårsutfordringer i befolkningen, og kommunen ønsker mer kunnskap om årsakene til at befolkningen i Sandefjord har dårligere levekår enn befolkningen andre steder. Kommunen har sammenstilt aggregert statistikk fra Statistisk sentralbyrå (SSB) og Folkehelseinstituttet (se for eksempel vedleggene til bystyresak 0020/2012) som viser at befolkningen i Sandefjord kommer dårligere ut på en rekke indikatorer, sammenlignet med befolkningen i resten av landet. Sandefjord kommune var på begynnelsen av 2000-tallet en av kommunene i Norge som hadde høyest vekst i andelen barnefamilier som mottok sosialhjelp (Nadim og Nielsen 2009).

I dette notatet skal vi undersøke levekårene i Sandefjord. Hvor stor andel av befolkningen er i arbeid? Hvor stor andel er avhengig ulike offentlige overføringer? Hvor mange fattige er det? Kommer befolkningen i Sandefjord dårligere ut enn befolkningen andre steder på alle levekårsindikatorer, eller bare på noen? Dersom befolkningen i Sandefjord har dårligere levekår enn andre, gjelder det da for visse grupper i befolkningen? Eller gjelder det alle? Er det de unge, de lavt utdannede, de enslige eller innvandrere som har størst levekårsutfordringer? Er det noen grupper som utmerker seg med dårligere levekår enn tilsvarende grupper andre steder i Norge? Kunnskap om hvilke grupper som er mest utsatt er nyttig med tanke på å utvikle treffende tiltak for å bedre levekårene.

Denne undersøkelsen er basert på individuelle registre fra SSB. Slike registre fanger ikke opp alle aspekter ved befolkningens levekår, men de gjør det mulig å kartlegge objektivt målbare ressurser, enkeltvis og i kombinasjon, for hele befolkningen. En registerbasert undersøkelse vil derfor gi et godt bilde av befolkningens levekår, og kan danne et grunnlag for videre oppfølging av de mest utsatte gruppene. En fordel med å benytte registerdata er de lett kan oppdateres og det vil således være forholdsvis enkelt (og relativt rimelig) å oppdatere de ulike indikatorene i dette notatet i fremtiden, for å undersøke om levekårene har bedret seg. Vi vil beskrive datagrunnlaget nærmere under, men først skal vi kort se litt på hva levekår er, før vi går over til analysene.

## Levekår

Levekårsbegrepet brukes og forstås på mange ulike måter, og tradisjonelt har levekårsforskningen i Norge sett på levekår som sammensatt av et sett objektivt målbare ressurser som for eksempel inntektsnivå, utdanningsnivå eller helsestatus (Dahl og Fyhn 2000). I tillegg påvirker levekårene hvilke valgmuligheter og handlingsrom den enkelte har og om en klarer å realisere de mulighetene en har, gitt disse objektive ressursene. En kan også se på levekår som opplevd livskvalitet, gjennom å undersøke hvor fornøyde eller lykkelige befolkningen er (Bråthen m.fl. 2007). Levekårsutfordringer kan dermed være betegnelse på mange forskjellige typer utfordringer.

Studier av levekår kan være rettet mot hele befolkningen, men er vel så ofte rettet mot utsatte grupper som sosialhjelpsmottakere (Grebstad 2012), fattige (Kirkeberg, Epland og Normann 2012) eller ulike pasientgrupper (se for eksempel Fløtten m.fl. 2008). Det er også vanlig, som her, å undersøke levekårene i geografisk avgrensede områder (Bråthen m.fl. 2007, Nadim 2008).

Forskning på, eller kartlegging av levekårsproblemer er viktig fordi en gjennom ulike (objektive) levekårsindikatorer kan undersøke om det er systematiske forskjeller mellom grupper eller personer. Systematiske ressursforskjeller mellom grupper kan innebære at disse gruppene også har ulike muligheter til å leve gode liv med god opplevd livskvalitet.

#### Datagrunnlaget

I analysene brukes registerdata fra Statistisk sentralbyrå som inkluderer alle i Norge i alderen 16-74 år i 2005 og 2009.<sup>1</sup> Om disse personene har vi blant annet opplysninger om bostedskommune, kjønn, alder, utdanning, arbeid og ulike typer inntekt.

I analysene sammenligner vi befolkningen i Sandefjord med befolkningen i Vestfold, befolkningen i andre sammenlignbare kommuner (KOSTRA-gruppe 13), og med befolkningen i hele landet.

#### Gangen i notatet

I neste kapittel vil vi starte med en overordnet beskrivelse av befolkningen i Sandefjord. I tillegg vil vi beskrive arbeidsmarkedet i Sandefjord, med fokus på hvilke næringer som er viktige. I kapittel to undersøker vi befolkningens tilknytning til arbeidslivet, og, for de som står utenfor, hvilke alternative inntektskilder de har. Her vil vi også undersøke hvilke kjennetegn de som er i arbeid har. Deretter skal vi se nærmere på de uføre, før vi i kapittel fem tar for oss de fattige. Vi vil benytte både sosialhjelpsmottak og inntektsfattigdom som fattigdomsindikatorer. Til slutt oppsummeres funnene og vi diskuterer kort hva en kan gjøre for å bedre levekårsutfordringene i Sandefjord.

---

<sup>1</sup> Inntekter fra 2009 var de nyeste vi hadde tilgang til da vi skulle lage denne rapporten. 2005 er valgt for å kunne si noe om utviklingen over tid.



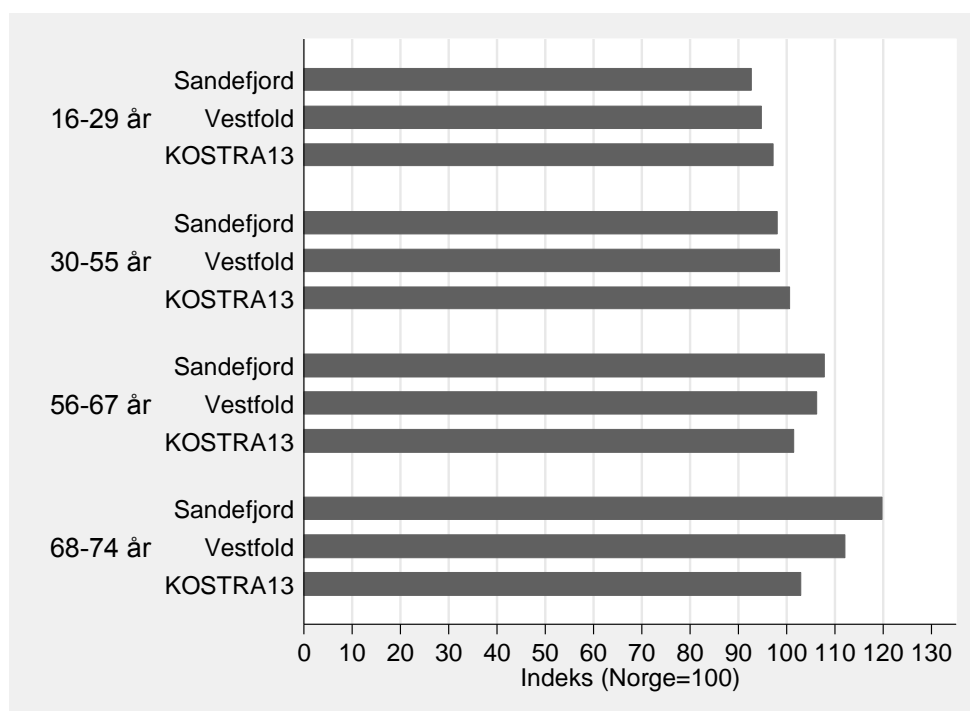
## 2 Kjennetegn ved befolkningen i Sandefjord

Når en skal kartlegge levekår er det også nyttig å vite litt om kjennetegnene til befolkningen som undersøkes. Selv om levekårsindikatorer i utgangspunktet benyttes for å si noe om forskjeller i befolkningen, er det nyttig å huske på at «nøytrale» demografiske kjennetegn som alder og kjønn kan samvariere med levekårsindikatorer. For eksempel vil eldre personer i gjennomsnitt ha mindre utdanning, i mindre grad være i jobb og de vil også ha dårligere helse enn yngre personer. Det er også slik at menn og kvinner har ulik utdanning, arbeidstilknytning og helse, og at disse forskjellene varierer etter alder.

Nå er det i utgangspunktet ikke grunn til å forvente at Sandefjords befolkning skiller seg vesentlig fra befolkningen andre steder i landet, men det er likevel greit å starte med en kort presentasjon av den befolkningen som undersøkes, før vi går videre med ulike enkeltindikatorer som viser om grupper med risiko for levekårsproblemer utgjør en større del av Sandefjords befolkning enn de gjør andre steder i Norge.

Sandefjord hadde nesten 45 000 innbyggere ved inngangen til 2013 og er en relativt stor kommune. I 2013 var det mindre enn 20 norske kommuner som hadde et høyere folketall. Folketallet i Sandefjord har økt fra under 40 000 innbyggere i 2001. Tallene som benyttes under er fra 2009, akkurat som tallene i de påfølgende kapitlene.

Figur 2.1 Relativ andel i ulike alderskategorier i Sandefjord, Vestfold og i KOSTRA-gruppe 13 sammenlignet med hele Norges befolkning (=100). 2009.

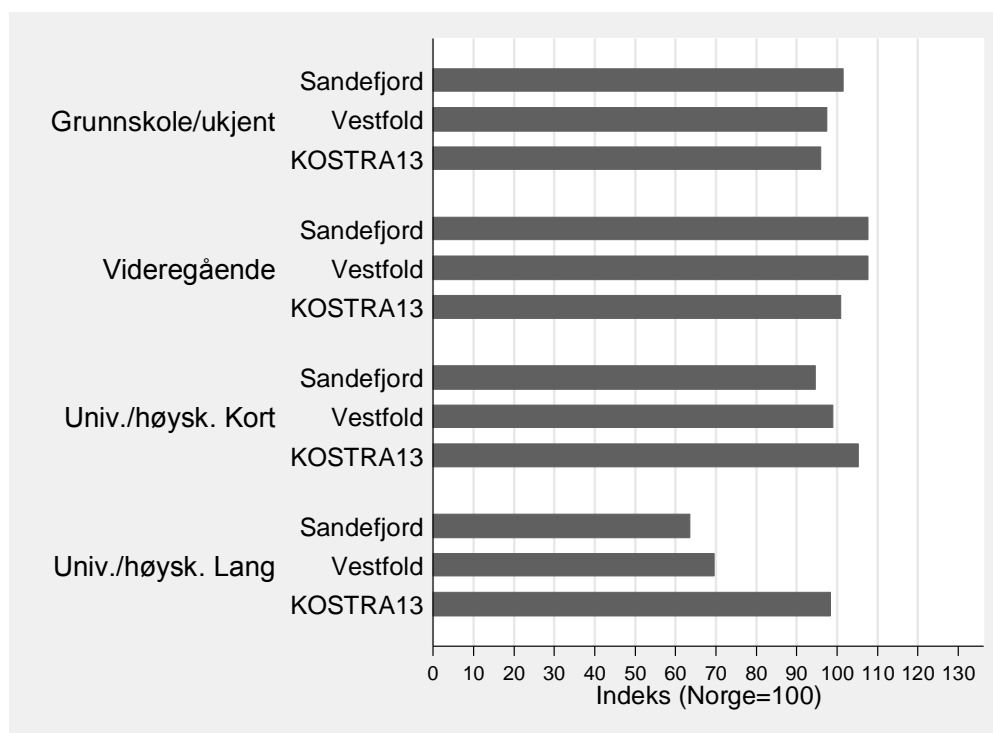


Når vi sammenligner Sandefjord med hele Vestfold fylke, med andre tilsvarende kommuner i Norge (KOSTRA-gruppe 13) og med hele befolkningen finner vi at befolkningen i Sandefjord har en litt annen sammensetning når vi ser på aldersfordelingen (i 2009). I figurene er tall for hele landet satt til 100, mens tall for de øvrige geografiske områdene er satt relativt til dette. Dersom en søyle går til 120 betyr det at andelen er 20 prosent høyere enn for hele landet, og dersom den går til 80 er andelen 20 prosent lavere.<sup>2</sup>

Andelen unge er noe lavere i Sandefjord enn i de andre gruppene, og andelen eldre rundt og særlig over pensjonsalder er høyere (Figur 2.1). Vi ser en tilsvarende, men ikke like tydelig fordeling i Vestfold.

Siden kvinner har høyere forventet levealder enn menn, kan den høye andelen eldre være med å forklare at Sandefjord har en liten overvekt av kvinner (50,4 prosent), mens det i Vestfold er akkurat like mange menn som kvinner. I de to andre gruppene er en liten overvekt av menn (henholdsvis 49,8 og 49,2 prosent kvinner, tall ikke vist her).

Figur 2.2 Relativ andel i ulike utdanningsgrupper i Sandefjord, Vestfold og i KOSTRA-gruppe 13 sammenlignet med hele Norges befolkning (=100). 2009.



Innbyggerne i Sandefjord har mindre utdanning enn i de geografiske sammenligningsgruppene (Figur 2.2). Det er særlig andelen med lang universitets- eller høyskoleutdanning som er forskjellig. Andelen med slik utdanning i Sandefjord er drøyt 60 prosent av andelen i hele landet. Den faktiske fordelingen i Sandefjord og Norge var henholdsvis 4,2 og 6,6 prosent. Andelen med lang universitetsutdanning er litt høyere i Vestfold

<sup>2</sup> Tallgrunnlaget til figurene finnes i Vedlegg 1.

enn i Sandefjord, men befolkningen i både Vestfold og Sandefjord har færre med det høyeste utdanningsnivået enn kommunene som inngår i KOSTRA-gruppe 13 og hele landet samlet. Også andelen med kort universitets- og høyskoleutdanning er noe lavere enn i sammenligningsgruppene, mens andelen med videregående utdanning er høyest i Sandefjord (og i Vestfold). Lav utdanning (grunnskole eller ukjent utdanning) regnes i noen sammenhenger som en indikator på levekårsproblemer, dette skyldes at personer med lite utdanning oftere enn andre er for eksempel arbeidsledige, fattige eller uføre. Andelen med lavest utdanningsnivå er svakt overrepresentert i Sandefjord.

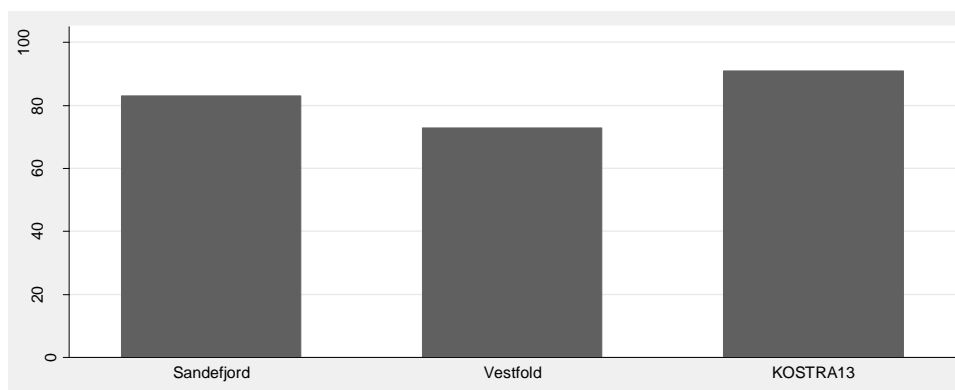
At det er, relativt sett, så få med universitets- og høyskoleutdanning i Sandefjord (og Vestfold) kan dels forklares av at det er noe flere eldre her enn i de to andre gruppene, da eldre i gjennomsnitt har mindre utdanning enn yngre. En viktigere forklaring er nok å finne i det lokale arbeidsmarkedet, altså at det er færre arbeidsplasser i Sandefjord og i Vestfold enn andre steder som krever universitets- eller høyskoleutdanning. Vi skal se nærmere på arbeidsmarkedet under.

Av andre kjennetegn ved befolkningen som er forbundet med levekårsrisiko er særlig innvandringsbakgrunn av betydning. Blant innvandrere er det én undergruppe som ofte trekkes frem som særlig utsatt for fattigdom og dårlige levekår: de ikke-vestlige innvandrerne. Det er viktig å minne om at det ikke er innvandrerstatusen i seg selv som gjør at disse ofte har dårligere levekår, men andre kjennetegn som for eksempel lav utdanning og svak arbeidsmarkedstilknytning, kjennetegn denne gruppen har oftere enn andre innvandrere og majoritetsbefolkningen.

I 2009 var nesten ni prosent av den norske befolkningen (i alderen 16-74 år) ikke-vestlige innvandrere. Andelen ikke-vestlige innvandrere var lavere både i Sandefjord, Vestfold og de øvrige sammenligningskommunene (figur 2.3). Av gruppene vi undersøker her er det Vestfold som har den laveste andelen, men også Sandefjord ligger godt under andelen for hele landet.

Dersom ikke-vestlige innvandrere i Sandefjord har omtrent like mange levekårsutfordringer som ikke-vestlige innvandrere ellers i landet, vil den relative betydningen av disse dermed være noe mindre i Sandefjord (og Vestfold) enn andre steder.

Figur 2.3 Relativ andel ikke-vestlige innvandrere i Sandefjord, Vestfold og i KOSTRA-gruppe 13 sammenlignet med hele Norges befolkning (=100). 2009.





### 3 Arbeidsmarkedstilknytning

Arbeid og tilknytning til arbeidslivet er en vesentlig del av den enkeltes levekår. Det å ha et arbeid å gå til er verdifullt i seg selv. Gjennom deltakelse i arbeid er en med og bidrar til fellesskapet og en er en del av et fellesskap som kan bidra til selvrealisering og tilhørighet. I tillegg vil arbeid gi lønn, altså økonomiske ressurser, som gir den enkelte mulighet til å realisere det livet de ønsker.

Økonomiske ressurser kan komme i flere former, enten som arbeidsinntekt eller i form av ulike offentlige overføringer som for eksempel dagpenger, sosialhjelp og ulike trygder. I dette kapitlet skal vi undersøke hvor mange som er i arbeid og hvor mange som er utenfor, og i tillegg undersøke hvilke grupper som oftest står utenfor arbeidsmarkedet. Vi skal også se kort på arbeidsmarkedet i Sandefjord, i form av hvilke næringer de sysselsatte arbeider i, for å se om det er forskjeller mellom Sandefjord og de øvrige geografiske sammenligningsgruppene. I neste kapittel skal vi se nærmere på hvem som mottar ulike typer inntekter.

#### Sysselsatte

Den offisielle (registerbaserte) sysselsettingsstatistikken gir et øyeblikksbilde av arbeidsmarkedet, og viser hvor stor andel av befolkningen som var sysselsatte i en referanseuke. Dette gir et inntrykk av hvor mange som til en hver tid er sysselsatte, mens en ved å undersøke hvor stor andel av befolkningen som mottok arbeidsinntekt i løpet av et år får vite hvor mange som har vært innom arbeidsmarkedet, i kortere eller lengre perioder, i løpet av et år. Vi vil i neste kapittel se at andelen som mottok arbeidsinntekt er høyere enn andelen som regnes som sysselsatte på et gitt tidspunkt.

Tabell 3.1 Status på arbeidsmarkedet i referanseuken. Personer 16–74 år. 2005 og 2009

	Sandefjord		Vestfold		KOSTRA13		Norge	
	2005	2009	2005	2009	2005	2009	2005	2009
Utenfor arbeidsstyrken	32,0	30,9	31,2	29,9	29,2	27,9	28,8	27,3
Lønnstaker	61,5	62,3	62,3	63,1	65,0	66,2	64,4	65,9
Selvstendig	4,1	4,1	4,8	4,8	4,0	4,0	5,0	4,9
Helt ledig	1,9	2,2	1,5	1,7	1,6	1,6	1,6	1,5
Kvalifiseringstiltak	0,4	0,5	0,3	0,4	0,3	0,4	0,2	0,4
N	29781	30864	158894	166467	1062310	1120625	3311314	3522310

Andelen av befolkningen som ble definert til å være utenfor arbeidsstyrken i 2009 var høyere i Sandefjord enn i noen av de geografiske sammenligningsgruppene (Tabell 3.1). Denne andelen ble noe redusert fra 2005, men reduksjonen var noe større i landet som helhet enn den var i Sandefjord. Tilsvarende har det vært en økning i andelen sysselsatte i alle gruppene, men økningen har vært marginalt lavere i Sandefjord og i Vestfold enn ellers. I tillegg til lavere sysselsettingsrater i Sandefjord er også ledighetstallene markert høyere, og forskjellene har økt fra 2005 til 2009.

Tabell 3.2 Fordeling på hoved næringsgrupper. Prosent, 2009.

	Sandefjord	Vestfold	KOSTRA13	Norge
Jordbruk skogbruk og fiske	1,0	2,0	1,4	3,0
Industri	12,0	12,2	9,8	9,6
Bygge- og anleggsvirksomhet	7,8	8,0	7,1	7,5
Varehandel reparasjon av motorvogner	18,2	17,0	16,3	14,6
Transport og lagring	8,0	6,0	5,6	5,7
Faglig vitenskapelig og teknisk tjenes	5,1	4,3	5,1	4,9
Forretningsmessig tjenesteyting	5,7	4,7	5,0	4,8
Offentlig administrasjon	4,0	5,5	6,2	6,0
Undervisning	7,7	7,8	7,6	7,9
Helse- og sosialtjenester	17,2	20,2	20,5	19,8
Øvrige næringer	13,2	12,6	15,5	16,1

Sysselsettings- og ledighetstallene avhenger både av kjennetegn ved innbyggerne og av det lokale arbeidsmarkedet og hva slags arbeidskraft som etterspørres. En detaljert analyse av arbeidsmarkedet i og rundt Sandefjord ligger utenfor denne rapporten, men vi skal se kort på næringsstrukturen i Sandefjord, Vestfold og i de andre sammenligningsgruppene (Tabell 3.2).

I hovedtrekk er fordelingen av sysselsatte etter næring lik i Sandefjord, Vestfold, i KOSTRA-gruppe 13 og i hele landet, men det er noen mindre forskjeller:

For det første er det en større andel ansatte i industrien i Sandefjord og Vestfold enn i de andre gruppene. For det andre utmerker særlig Sandefjord seg også med noe høyere andel ansatte i varehandel, transport og dels innen forretningsmessig tjenesteyting enn i Vestfold og de andre sammenligningsgruppene.

Ser vi på forskjeller andre veien, altså næringsgrupper med lavere andel ansatte enn andre steder, finner vi for det tredje at andelen ansatte i offentlig administrasjon er lavest i Sandefjord, og det samme gjelder for andelen som er ansatte i helse- og sosialtjenesten.

Dermed er det en noe lavere andel av «trygge» arbeidsplasser i offentlig sektor i Sandefjord sammenlignet med andelen i Vestfold og i de andre sammenligningsgruppene, og en tilsvarende høyere andel i konkurranseutsatt og mer omskiftelig privat sektor.

Tabell 3.3 Sysselsetting i referanseuken. Personer 16–74 år. 2005 og 2009

	Sandefjord		Vestfold		KOSTRA13		Norge	
	2005	2009	2005	2009	2005	2009	2005	2009
Totalt	65,6	66,4	67,1	68,0	68,9	70,1	69,4	70,7
Menn	70,3	69,9	70,8	70,9	72,2	72,8	72,6	73,4
Kvinner	61,0	63,0	63,4	65,0	65,7	67,4	66,1	68,0
16–29 år	61,3	62,9	62,9	62,8	62,8	64,0	63,6	65,3
30–55 år	79,0	79,1	80,5	81,5	82,3	83,4	82,3	83,5
56–67 år	56,4	59,5	56,6	60,0	59,4	61,6	60,3	62,6
68–74 år	12,0	15,8	12,5	16,5	12,2	17,1	13,5	18,5
Grunnskole/ukjent	48,3	51,6	49,8	52,2	49,8	53,2	50,8	54,3
Videregående	70,0	69,5	71,0	71,3	73,2	73,2	74,2	74,5
Univ./høysk. Kort	80,5	80,6	81,2	81,1	82,7	82,9	82,7	83,2
Univ./høysk. Lang	83,8	82,8	84,3	84,9	87,2	88,1	87,6	88,5
Uten innvandringsbakgrunn	66,5	67,2	67,8	68,7	70,0	71,0	70,6	72,0
Vestlig innvandringsbakgr	64,0	66,9	66,5	67,8	70,3	73,0	71,1	73,8
Ikke vestlig innv.	50,6	57,3	51,7	58,8	52,8	59,8	52,6	58,5

Som vi så over økte den totale sysselsettingen noe mindre i Sandefjord enn den gjorde i andre geografiske gruppene fra 2005 til 2009, samtidig som andelen sysselsatte var lavest i Sandefjord i 2005. Dermed har den relative forskjellen mellom Sandefjord og resten av landet økt fra 2005 til 2009.<sup>3</sup>

Sysselsettingen blant menn gikk fra litt over 70 prosent til rett under 70 prosent i Sandefjord (Tabell3.3), mens tilsvarende tall for de andre geografiske gruppene viser en svak økning i sysselsettingsratene blant menn. Blant kvinner økte sysselsettingsratene med to prosentpoeng, fra 61 til 63 prosent, i Sandefjord. Dermed hadde kvinner i Sandefjord den høyeste veksten i sysselsetting i gruppene vi ser på her. Samtidig er det viktig å merke seg at relativt sett var kvinners sysselsettingsrate i Sandefjord lavere enn menns, altså at sysselsettingsraten blant menn i Sandefjord var likere sysselsettingsratene for landet som helhet enn tilfellet var for kvinner.

Når en bryter sysselsettingsratene ned etter alderskategorier finner vi også her at Sandefjord ligger litt lavere enn sammenligningsgruppene. Det kanskje mest i øyenfalende er økningen i sysselsettingsraten i den eldste gruppen. Det har de siste årene vært økt oppmerksomhet på å få eldre til å stå i jobb lengre, for eksempel gjennom pensjonsreformen, og disse tallene tyder på at dette har hatt effekt. Økningen i sysselsetting har funnet sted i alle aldersgruppene, men det er i den eldste gruppen forskjellen mellom

<sup>3</sup> Sysselsettingstall fra Statistikkbanken ([www.ssb.no/statistikkbanken](http://www.ssb.no/statistikkbanken)) viser at denne utviklingen ikke har snudd etter 2009, men forskjellen mellom Sandefjord og resten av landet synes å ha stabilisert seg.

Sandefjord og resten av landet er størst, relativt sett. Men det er også en markert geografisk forskjell i sysselsettingsraten i aldergruppen 30 til 55 år, hvor sysselsettingsratene i Sandefjord lå mer enn fire prosentpoeng under ratene for hele landet. Sysselsettingsnivået blant de yngste (16-29 år) er forholdsvis likt i Sandefjord og i Vestfold mens det er litt høyere i de to andre geografiske områdene. I Sandefjord er økningen i andelen sysselsatte blant de yngste på nivå med økningen i landet som helhet.

Blant personer med grunnskoleutdanning er omtrent halvparten registrert som sysselsatte. I Sandefjord, Vestfold og sammenligningskommunene var litt under halvparten av grunnskoleutdannede registrert som sysselsatte i 2005, og andelen økte til over 50 prosent i 2009. I landet som helhet økte sysselsettingsandelen i denne gruppen fra 51 til 54 prosent. Igjen ser vi at nivået er høyest i landet sett under ett, noe som i stor grad skyldes at gjennomsnittet dras opp av de store byene.

Sysselsettingsratene øker med utdanningsnivå, men selv om vi tar hensyn til dette ser vi igjen at ratene er lavest i Sandefjord. Blant personer med videregående utdanning og blant de med lang utdanning fra universitet eller høyskole er sysselsettingsratene omkring fem prosentpoeng høyere i landet sett under ett enn de er i Sandefjord.

En gruppe som ofte trekkes frem som utsatt på arbeidsmarkedet er innvandrere fra ikke-vestlige land. Ikke-vestlige innvandrere har i gjennomsnitt lavere sysselsettingsrater enn andre da mange av dem har problemer med å skaffe arbeid (Olsen 2011). Den svake arbeidsmarkedstilknytningen gjør også at de oftere enn andre opplever fattigdom og andre levekårsutfordringer (Kirkeberg, Epland og Normann 2012). Innvandrere fra vestlige land, som Norden og Vest-Europa, jobber ofte mer enn majoritetsbefolkningen. Som vi ser i tabell 3.3 gjelder dette for landet som helhet og kommunene vi sammenligner med (KOSTRA-gruppe 13). I Sandefjord og Vestfold er imidlertid sysselsettingen blant vestlige innvandrere omtrent som for majoritetsbefolkningene eller litt lavere.

Vi finner også at ikke-vestlige innvandrere jevnt over har lavere sysselsettingsrater enn vestlige innvandrere og personer uten innvandringsbakgrunn. Dette gjelder i alle de geografiske gruppene fra Sandefjord til landet som helhet. Det som er interessant med ikke-vestlige innvandrere i Sandefjord er at de har nesten samme sysselsettingsrater som ikke-vestlige innvandrere i hele Norge. Det er med andre ord de vestlige innvandrerne og majoritetsbefolkningen i Sandefjord som utmerker seg med lavere sysselsettingsrater enn i de andre geografiske gruppene, ikke de ikke-vestlige innvandrerne.

I og med at ikke-vestlige innvandrere har så lave sysselsettingsrater er det sannsynlig at de har flere levekårsproblemer enn vestlige innvandrere og personer uten innvandringsbakgrunn. Men det er viktig å poengtere at det ikke er de ikke-vestlige innvandrerne som gjør at Sandefjord har lavere sysselsettingsrater enn andre kommuner. Ikke-vestlige innvandrere i Sandefjord er som ikke-vestlige innvandrere andre steder, mens vestlige innvandrere og personer uten innvandringsbakgrunn i Sandefjord har omkring fem prosentpoeng lavere sysselsetting enn i landet sett under ett.



## 4 Inntektskilder

Inntekt av en viss størrelse er en forutsetning for gode levekår. Selv om levekår omfatter mye mer enn bare inntekt er det nødvendig med økonomiske ressurser for å realisere sine ønsker og planer for livet. Vi skal her undersøke hvem som mottar ulike typer inntekt, mens vi i neste kapittel skal fokusere på de som har lav inntekt.

Vi skal i dette kapitlet undersøke hvor mange av Sandefjords innbyggere som hadde inntekt fra arbeid, dagpenger, uførepensjon og sosialhjelp i 2005 og 2009. For alle inntektene ser vi på samlet beløp i løpet av et gitt år. Selv om inntektsnivået er viktig for levekårs situasjonen, vil vi her fokusere på at en har mottatt en av disse inntektene, mens vi i neste kapittel blant annet vil undersøke hvor mange som eventuelt hadde inntekt under fattigdomsgrensen.

Mens sysselsettingstallene som vi så på i forrige kapittel tok utgangspunkt i en referanseuke i løpet av året, og dermed viser et øyeblikksbilde av arbeidsmarkedet, vil yrkesinntekt (inntekt fra eget arbeid) gi et bilde av hvor mange som har vært innom arbeidsmarkedet i løpet av et år. Ved å sammenligne sysselsettingsratene og andelen som mottok yrkesinntekt vil vi få et litt bedre bilde av hvor mange som deltar på arbeidsmarkedet. I tillegg vil andelen som mottok dagpenger også gi et inntrykk av hvor mange som i en kortere eller lengre periode har stått uten arbeid.

Uførepensjon gis til personer som har varig nedsatt arbeidsevne på grunn av sykdom, skade eller lyte og er dermed også en levekårsindikator i seg selv. Størrelsen på uførepensjon avhenger blant annet av tidligere arbeid, men den vil for de aller fleste være lav sammenlignet med arbeidsinntekt. Dermed er uførepensjon en indikator på dårlig helse som også gir begrensede inntektsmuligheter.

Sosialhjelp (økonomisk stønad) er en skjønnsbasert og midlertidig ytelse som skal sikre et forsvarlig livsopphold. Det er særlig personer som ikke har opparbeidet rett til andre ytelser som er avhengig av sosialhjelp. Sosialhjelpsmottakere er ofte fattige og en vet at behovet for sosialhjelp øker når antallet levekårsproblemer øker (Dølvik, Nadim og Nielsen 2008).

### Arbeidsinntekt

Som vi så over var færre sysselsatte (i referanseuken i november) i Sandefjord enn andre steder både i 2005 og i 2009. Når vi undersøker hvor mange som hadde arbeidsinntekt de to årene viser vi også hvor stor andel av befolkningen som i det minste har vært innom arbeid i løpet av året.

Som vi kan se i tabell 4.1 var andelen med yrkesinntekt noe lavere i Sandefjord enn andre steder. Selv om vi her fanger opp alle som har vært innom arbeidsmarkedet i løpet av året, og ikke bare de som var sysselsatte i november, finner vi langt på vei de samme forskjellene som vi så i tabell 3.3 over.

Tabell 4.1 Andel med arbeidsinntekt i løpet av året. 2005 og 2009.

	Sandefjord		Vestfold		KOSTRA13		Norge	
	2005	2009	2005	2009	2005	2009	2005	2009
<b>Yrkesinntekt (lønn og/eller næringsinntekt)</b>								
Totalt	77,4	78,1	78,1	78,9	79,6	80,6	80,2	81,1
Menn	81,5	81,5	81,5	81,7	82,7	83,2	83,0	83,3
Kvinner	73,4	74,7	74,7	76,2	76,6	78,1	77,3	78,8
16-29 år	83,0	84,1	82,9	83,3	82,4	83,8	83,4	84,4
30-55 år	87,0	87,3	87,8	88,7	89,1	89,9	89,2	89,9
56-67 år	67,7	69,7	67,3	69,9	69,9	71,8	70,7	72,4
68-74 år	21,1	24,9	22,2	25,4	22,1	26,1	23,8	27,8
Grunnskole/ukjent	64,4	67,3	65,0	67,4	64,8	67,8	65,9	68,4
Videregående	80,5	80,3	80,8	81,1	82,9	83,0	83,8	83,9
Univ./høysk. Kort	89,5	88,6	89,7	89,2	90,7	90,6	91,0	90,9
Univ./høysk. Lang	89,8	90,3	90,3	91,0	92,9	93,1	93,4	93,7

Samlet sett er imidlertid forskjellene mellom Sandefjord og de andre geografiske gruppene noe mindre når en ser på all sysselsetting gjennom året og ikke bare på sysselsettingen i en avgrenset periode. Disse tallene tyder likevel på at det er flere i Sandefjord som står helt utenfor arbeidsmarkedet enn det er i de geografiske sammenligningsgruppene.

Samlet sett var det tre prosentpoeng færre som var innom arbeidsmarkedet i Sandefjord i løpet av året sammenlignet med situasjonen for landet som helhet. Andelen som var innom arbeidsmarkedet økte fra 2005 til 2009 i alle de geografiske gruppene.

Andelen menn i Sandefjord som mottok yrkesinntekt var likere andelen i sammenligningsgruppene enn tilfellet er for kvinner. I 2009 var det nesten to prosentpoeng færre menn i Sandefjord som hadde arbeidsinntekt sammenlignet med hele landet, mens den tilsvarende forskjellen blant kvinner var over fire prosentpoeng.

Når vi sammenligner ulike aldergrupper ser vi at de yngste i Sandefjord er minst like yrkesaktive som de yngste i sammenligningsgruppene. Blant innbyggere over 30 år er imidlertid andelen som har vært innom arbeidsmarkedet i løpet av året lavere i Sandefjord enn i sammenligningsgruppene.

Siden mange av de yngste ikke har rukket å fullføre en utdanning, bidrar disse også til at gruppene med lav utdanning, det vil si grunnskole eller ukjent utdanning, er forholdsvis like i de ulike områdene. Det er langt færre som har hatt arbeidsinntekt blant de med lavest utdanning enn tilfellet er i de andre utdanningsgruppene, men dette skyldes nok til en viss grad at mange av disse ikke har avsluttet utdanningsløpet sitt.

Når vi ser på innbyggere med videregående utdanning eller mer ser vi at det i Sandefjord er litt færre som har hatt arbeidsinntekt i løpet av året sammenlignet med de øvrige gruppene.

## Dagpenger

Dagpenger gis til arbeidssøkere som har rett til dagpenger, det vil si arbeidssøkere som har hatt arbeid tidligere.<sup>4</sup> Arbeidssøkere uten rett til dagpenger vil ofte motta sosialhjelp, som vi skal se nærmere på under.

Tabell 4.2 Andel med dagpenger i løpet av året. 2005 og 2009.

	Sandefjord		Vestfold		KOSTRA13		Norge	
	2005	2009	2005	2009	2005	2009	2005	2009
<b>Dagpenger</b>								
Totalt	5,8	5,7	5,0	5,0	4,8	4,3	5,1	4,4
Menn	5,8	6,6	5,2	6,2	5,2	5,5	5,4	5,6
Kvinner	5,9	4,9	4,7	3,8	4,5	3,2	4,7	3,3
16-29 år	7,2	7,1	6,6	6,4	6,4	5,4	6,4	5,3
30-55 år	7,0	7,2	5,8	6,0	5,5	5,1	5,9	5,3
56-67 år	3,4	2,9	2,8	2,8	2,6	2,4	2,8	2,6
68-74 år	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1
Grunnskole/ukjent	6,1	7,2	5,2	6,5	5,4	5,8	5,6	5,7
Videregående	6,4	5,6	5,4	5,0	5,3	4,5	5,5	4,6
Univ./høysk. Kort	4,6	3,9	4,1	3,3	3,6	2,6	3,8	2,7
Univ./høysk. Lang	3,7	3,2	3,2	2,6	2,9	2,2	3,5	2,6

Andel med dagpenger i henholdsvis Sandefjord, Vestfold, kommuner i KOSTRA-gruppe 13 og i landet som helhet presenteres i tabell 4.2. Akkurat som i tabell 4.1 over gjelder tabell 4.2 for alle som mottok dagpenger i løpet av kalenderåret, og tallene kan derfor ikke sammenlignes med vanlig ledighetsstatistikk eller tabell 3.1 over.

Andelen som mottok dagpenger var forholdsvis stabil i Sandefjord og Vestfold, mens den avtok noe i de andre sammenligningsgruppene. Den relativt lave forskjellen mellom Sandefjord og de andre gruppene i 2005 økte dermed noe til 2009.

I Norge var det fra 2005 til 2009 en svak økning i andelen menn som mottok dagpenger i løpet av året, mens denne økningen var mer markert i Sandefjord. For kvinner var utviklingen motsatt, andelen avtok markert på landsbasis og noe mindre i Sandefjord.

Og mens andelen som mottok dagpenger (i løpet av året) sank fra 2005 til 2009 i alle aldergrupper når en ser på hele landet, var ikke dette tilfelle i Sandefjord. Blant de aller yngste var andelen mottakere ganske stabil, mens den i gruppen mellom 30 og 55 år faktisk økte litt i Sandefjord. I aldergruppen 56 til 67 år var reduksjonene størst i Sandefjord, ned til et nivå tilsvarende resten av Vestfold og bare litt høyere enn i landet for øvrig.

<sup>4</sup> For informasjon om dagpengeregelverket se [www.nav.no](http://www.nav.no)

I Sandefjord økte andelen dagpengemottakere blant personer med lav utdanning, mens andelen var stabil i hele landet. Blant de øvrige utdanningsgruppene ble andelen dagpengemottakere redusert, men lå likevel høyere enn i de andre sammenligningsgruppene i 2009.

Tabell 4.3 Andel som mottok uførepensjon i løpet av året. 2005 og 2009.

	Sandefjord		Vestfold		KOSTRA13		Norge	
	2005	2009	2005	2009	2005	2009	2005	2009
<b>Uførepensjon</b>								
Totalt	10,6	9,5	11,3	10,2	9,3	8,8	9,2	8,6
Menn	8,5	7,5	9,5	8,6	7,6	7,2	7,8	7,2
Kvinner	12,6	11,5	13,0	11,9	11,0	10,3	10,7	10,0
16–29 år	1,4	1,2	1,3	1,2	1,0	1,0	0,9	0,9
30–55 år	8,7	7,4	9,0	7,6	7,0	6,1	7,0	5,9
56–67 år	30,6	27,6	33,6	30,8	29,9	28,4	30,3	28,8
Grunnskole/ukjent	15,5	13,7	16,4	14,2	14,1	12,7	14,0	12,2
Videregående	10,1	9,1	11,1	10,4	9,3	9,3	9,1	9,2
Univ./høysk. Kort	4,9	4,9	5,5	5,3	4,3	4,3	4,3	4,2

#### Uførepensjon

Personer med varig nedsatt arbeidsevne, det vil si personer med en sykdom eller skade som begrenser den enkeltes evne til å arbeide kan ha rett til uførepensjon. Flertallet av uføre er helt arbeidsufør, og dermed helt utenfor arbeidsmarkedet. Ved utgangen av 2012 var mindre enn en av fem uførepensjonister delvis uføre (Jacobsen og Thune 2013).

Andelen uføre i befolkningen er et godt mål på hvor stor andel av befolkningen som har dårlig helse (og som har fått en diagnose som kvalifiserer for uførepensjon) og, siden de fleste er helt arbeidsufør, et mål på hvor stor andel av befolkningen som er (permanent) ekskludert fra arbeidsmarkedet.

Blant de gruppene vi undersøker her hadde Vestfold den høyeste andelen uføre, både i 2005 og i 2009 (tabell 4.3). Andelen uføre i Sandefjord lå litt lavere, mens andelen var enda lavere i KOSTRA-gruppe 13. Lavest andel uføre finner vi for hele Norge, altså bidrar de øvrige gruppene vi ser på her til å dra opp andelen i Norge.

I 2009 var andelen uføre menn omtrent lik i Sandefjord, i KOSTRA-gruppe 13 og i hele landet, altså er det kvinnene i Sandefjord (og Vestfold) som er overrepresentert blant uføre.

Når vi ser på de ulike aldersgruppene ser vi at i den eldste gruppen er andelen uføre lavest i Sandefjord. Det er altså yngre uføre, spesielt andelen i alderen 30–55 år, som gjør

at andelen uføre er så høy i Sandefjord. I tillegg er det særlig de med lavest utdanning som er overrepresentert som uføre i Sandefjord, men det er også noe høyere andel uføre blant høyt utdannede i Sandefjord sammenlignet med hele landet.

#### Sosialhjelp

Sosialhjelp skal sikre at alle har økonomi til et forsvarlig livsopphold. Personer som ikke har arbeidsinntekt, egne midler eller rett til andre stønader kan få sosialhjelp etter søknad til NAV. Ytelsen er ment å være kortvarig, og gis ofte til unge utenfor arbeidsmarkedet som heller ikke har rett til dagpenger (Lorentzen og Nielsen 2008).

Tabell 4.4 Andel som mottok sosialhjelp i løpet av året. 2005 og 2009.

	Sandefjord		Vestfold		KOSTRA13		Norge	
	2005	2009	2005	2009	2005	2009	2005	2009
<b>Sosialhjelp</b>								
Totalt	4,4	3,5	4,0	3,4	3,8	3,2	3,8	3,3
Menn	5,2	4,1	4,5	3,8	4,3	3,6	4,2	3,6
Kvinner	3,7	3,0	3,4	2,9	3,3	2,7	3,3	2,9
16–29 år	7,7	6,1	6,8	5,7	6,2	5,0	5,7	4,8
30–55 år	4,6	3,8	4,2	3,7	3,9	3,4	4,0	3,6
56–67 år	1,6	1,3	1,2	1,2	1,3	1,2	1,4	1,4
68–74 år	0,9	0,3	0,7	0,3	0,8	0,3	0,9	0,4
Grunnskole/ukjent	9,4	7,7	8,4	7,5	8,2	7,1	7,9	7,0
Videregående	2,7	1,9	2,6	1,9	2,4	1,8	2,4	2,0
Univ./høysk. Kort	1,1	0,9	1,1	0,9	1,1	0,8	1,2	0,9

I 2005 hadde Sandefjord en større andel sosialhjelpsmottakere enn i noen av sammenligningsgruppene (tabell 4.4). Andelen sosialhjelpsmottakere ble imidlertid redusert mer i Sandefjord (fra 4,4 til 3,5 prosent) enn i sammenligningsgruppene frem til 2009, slik at andelen da var forholdsvis lik i de ulike gruppene, selv om Sandefjord fortsatt hadde litt høyere andel enn i de andre gruppene.

I 2009 mottok 3,5 prosent av befolkningen i Sandefjord sosialhjelp, mot 3,3 prosent i hele landet. Når vi skiller sosialhjelpsmottakerne etter kjønn ser vi at det var en noe høyere andel menn som mottok sosialhjelp i Sandefjord (4,1 prosent) enn i hele landet (3,6 prosent), mens andelen kvinner var forholdsvis lik (henholdsvis 3,0 og 2,9 prosent).

Når vi skiller sosialhjelpsmottakerne etter alder ser vi at andelen mottakere i Sandefjord er høyere i gruppen under 30 år, mens andelen er forholdsvis like i de eldre gruppene, i alle fall i 2009. Blant personer under 30 år i Sandefjord mottok 7,7 prosent sosialhjelp i 2005, mens tilsvarende tall for hele Norge var 5,7 prosent. Andelen sank

begge steder fra 2005 til 2009, mest i Sandefjord, men det var fortsatt en noe høyere andel unge sosialhjelpsmottakere i Sandefjord (6,1 prosent) enn i landet sett under ett (4,8 prosent).

Personer med videregående utdanning eller mer mottok sosialhjelp omtrent like ofte uavhengig av bosted. Blant personer med grunnskoleutdanning var andelen sosialhjelpsmottakere noe høyere i Sandefjord enn i de øvrige gruppene. Forskjellene avtok noe fra 2005 til 2009.

## 5 Fattigdom

Inntekt over et visst nivå er en forutsetning for gode levekår og fravær av fattigdom. Hvilket inntektsnivå en må over er imidlertid mer uklart. Dersom en hadde klart å bli enige om hva som inngår i grunnleggende behov, goder og tjenester kunne en ha funnet en absolutt inntektsgrense som kunne fungert som en fattigdomsgrense. På den annen side mener mange at fattigdom ikke bare handler om grunnleggende behov, men hvor mye en har relativt til det som er vanlig i det samfunnet en lever i (Fløtten 2006, Fløtten m.fl. 2011). I de fleste vestlige land forstås fattigdom som ikke å klare å holde følge med inntektsnivået eller levekårene i samfunnet en lever i. Fattigdommen forstås som relativ, i den forstand at fattige har vesentlig mindre ressurser sammenlignet med hva som er vanlig i samfunnet rundt.

I praksis måles fattigdom som regel ved at en setter en inntektsgrense som ligger på halvparten (eller 60 prosent) av medianinntekten, som er den inntekten som deler befolkningen i to like store deler.

Når en måler fattigdom er det husholdninger som er enheten som undersøkes, og det vanlige er å sammenligne inntekt etter skatt. For å sammenligne ulike husholdninger må en ta hensyn til hvor mange individer som inngår i den enkelte husholdning, da en husholdning med to personer ikke trenger dobbelt så stor inntekt som et enpersonhushold. Hvor mye en «spare» på å bo flere sammen er omdiskutert og har ført til at det finnes ulike måter å ta hensyn til økonomiske stordriftsfordeler, hvor de mest kjente er tilnærminger utviklet av EU og OECD. Vi skal her benytte kvadratrotskalaen, som gir fattigdomsrater som ligger mellom ratene en finner med henholdsvis EU- og OECD-skalaen.

Valg av metode for å definere antall eller andel fattige påvirker fattigdomsnivået, men påvirker i liten grad hvilke grupper som har størst fattigdomsrisiko. Siden vi i Norge har relativt høye inntekter sammenlignet med andre land, vil det være mange av de som defineres som fattige som ikke opplever seg som fattige, samtidig som mange hushold under fattigdomsgrensen oftere enn andre må avstå fra noen goder og aktiviteter. Det kan derfor være nyttig å tenke på fattigdomsgrensen som en grense som indentifiserer hushold som har økt risiko for å oppleve fattigdom.<sup>5</sup>

I tillegg til å undersøke andelen fattige, skal vi også undersøke andelen hushold som mottok sosialhjelp. Om ikke sosialhjelpsmottak er et direkte levekårsproblem, er det likevel en indikasjon på en vanskelig økonomisk situasjon. Tidligere studier har vist at sosialhjelpsmottakere ofte er inntektsfattige, og at behovet for sosialhjelp øker med antallet levekårsproblemer (Dølvik, Nadim og Nielsen 2008). I tillegg vet en at sosialhjelpsmottak i liten grad bidrar til å redusere fattigdomsratene (Hatland og Pedersen 2006).

---

<sup>5</sup> For en mer utførlig innføring om fattigdom se for eksempel Fløtten m.fl. (2011).

Vi starter dette kapitlet med å se på andelen hushold som mottok sosialhjelp i 2005 og 2009, før vi ser nærmere på hvilke grupper som har størst risiko for inntektsfattigdom.

#### Sosialhjelpsmottak i ulike husholdninger

Sosialhjelpsmottak identifiserer hushold som har vært i en vanskelig økonomisk situasjon i løpet av inntektsåret. I motsetning til tabell 4.4 over, hvor vi så på andelen individer som mottok sosialhjelp ser vi her på andelen hushold som mottok sosialhjelp, det vil si at vi antar at hele husholdet (vanligvis en familie) har hatt anstrengt økonomi dersom minst et av husholdsmedlemmene har mottatt sosialhjelp.

Tabell 5.1 Andel husholdninger som mottok sosialhjelp.

	Sandefjord		Vestfold		KOSTRA13		Norge	
	2005	2009	2005	2009	2005	2009	2005	2009
Alle	7,5	6,1	6,8	5,8	6,4	5,4	6,4	5,5
Utenfor arbeidsstyrken	13,0	10,9	12,4	10,9	12,8	10,9	12,8	11,2
Lønnstaker	3,8	2,8	3,5	2,8	3,1	2,6	3,2	2,7
Selvstendig	3,1	2,9	3,3	2,8	3,4	2,9	3,5	2,9
Helt ledig	34,8	27,3	29,5	27,1	31,3	29,0	28,8	27,9
Kvalifiseringstiltak	41,0	38,3	45,5	41,0	47,5	44,6	46,0	43,6
16–29 år	19,6	13,4	17,1	13,0	14,7	11,1	12,6	9,7
30–55 år	8,0	7,2	7,5	6,7	7,1	6,2	7,2	6,3
56–67 år	3,9	2,9	3,2	2,8	3,4	2,9	3,6	3,2
68–74 år	2,0	0,8	1,6	0,9	1,6	1,0	1,8	1,1
Grunnskole/ukjent	16,2	13,0	14,4	12,5	14,2	12,2	13,5	11,8
Videregående	5,0	3,8	4,8	3,8	4,5	3,7	4,7	3,9
Univ./høysk. Kort	2,4	2,1	2,7	2,1	2,5	2,0	2,6	2,1
Univ./høysk. Lang	1,6	1,3	1,5	1,3	1,5	1,1	1,4	1,1

Samlet sett var andelen hushold med sosialhjelp høyere i Sandefjord enn i noen av sammenligningsgruppene både i 2005 og 2009, men andelen og også forskjellene ble noe mindre fra 2005 til 2009 (tabell 5.1). I 2005 mottok 7,5 prosent av husholdene i Sandefjord sosialhjelp, mer enn et prosentpoeng høyere enn andelen i hele Norge (6,4 prosent). I 2009 var andelen sosialhjelpsmottakere i Sandefjord redusert til 6,1 prosent, mens andelen for hele landet var 5,5 prosent.

Status på arbeidsmarkedet for hovedpersonen (den eldste) i husholdet forklarer i liten grad den høyere andelen sosialhjelpsmottakere i Sandefjord. Derimot ser vi at i hushold hvor hovedpersonen var på kvalifiseringstiltak var bruken av sosialhjelp lavere i Sandefjord enn i de geografiske sammenligningsgruppene. Det er vanskelig å si om dette skyldes forskjeller i tiltakene, for eksempel i varighet og finansiering, eller om det skyldes ulik praksis ved de lokale NAV-kontorene.



Derimot ser vi at i Sandefjord var sosialhjelpsmottak blant unge hushold der alle var under 30 år betydelig høyere enn i de geografiske sammenligningsgruppene. I 2009 mottok 13,4 prosent av hushold i Sandefjord hvor den eldste var under 30 år sosialhjelp, sammenlignet med godt under ti prosent i landet som helhet. Også i hushold hvor den eldste var mellom 30 og 55 år var det en noe høyere andel i Sandefjord enn i de øvrige gruppene.

I hushold med lav utdanning var det også en høyere andel sosialhjelpsmottakere i Sandefjord enn i de øvrige gruppene, mens det for de øvrige utdanningsgruppene var forholdsvis likt.

Tabell 5.2 Andel hushold som mottok sosialhjelp. 2005 og 2009.

	Sandefjord		Vestfold		KOSTRA13		Norge	
	2005	2009	2005	2009	2005	2009	2005	2009
Aleneboende 16–29 år	21,1	13,9	19,2	13,7	16,1	11,3	12,7	9,3
Aleneboende 30–39 år	14,3	12,6	13,4	11,0	11,4	9,6	9,8	8,1
Aleneboende 40–74 år	6,1	4,8	5,7	4,8	6,1	5,1	6,2	5,4
Øvrige hushold uten barn	4,9	3,7	4,2	3,6	4,2	3,5	4,2	3,5
Enslig forsørger 16–29 år	28,4	24,6	25,1	21,9	22,7	19,4	23,1	21,1
Enslig forsørger 30–39 år	12,6	14,0	12,6	12,2	12,3	10,4	13,6	11,7
Enslig forsørger 40–74 år	6,8	5,9	8,0	5,8	7,3	6,3	8,7	7,1
Øvrige hushold med barn	5,9	5,1	5,6	5,1	5,1	4,4	5,4	4,8
Uten innvandringsbakgrunn	6,2	5,0	5,6	4,8	5,2	4,3	5,2	4,4
Vestlig innvandringsbakgr	5,6	4,7	3,9	4,5	4,4	3,5	4,4	3,6
Ikke vestlig innv.	27,7	16,2	31,1	17,8	27,3	16,9	24,9	16,0
Flyktninger	49,6	33,9	53,8	39,2	50,3	36,5	48,7	36,3
En person fikk dagpenger	13,8	12,1	12,7	10,9	12,2	11,0	12,0	11,1
To eller flere fikk	15,7	16,9	14,6	16,2	16,0	13,1	14,8	13,4
En person var ufør	8,2	6,6	7,5	5,9	7,6	6,5	8,3	7,2
To eller flere	8,5	7,4	6,8	5,4	6,1	5,5	6,8	5,8

Aleneboende og enslige forsørgere identifiseres ofte som grupper med levekårsutfordringer. Blant aleneboende var andelen sosialhjelpsmottakere høyere jo yngre de var (tabell 5.2). Mens det blant aleneboende over 40 år var færre sosialhjelpsmottakere i Sandefjord enn andre steder, var andelen sosialhjelpsmottakere blant aleneboende under 40 år klart høyere i Sandefjord enn i landet som helhet.

Tilsvarende mønster finner vi blant enslige forsørgere, hvor de eldste enslige forsørgere i Sandefjord var mindre avhengig av sosialhjelp enn i de andre områdene, mens andelen sosialhjelpsmottakere var høyere i Sandefjord enn ellers blant de yngste eneforsørgere.

Blant ikke-vestlige innvandrere og flyktninger er andelen mottakere av sosialhjelp høy når en ser på tallene for hele landet under ett. I 2009 mottok 16 prosent av ikke-vestlige hushold, og 36 prosent av flyktningehushold i Norge sosialhjelp. Det er verdt å merke seg at andelen hushold med sosialhjelp ble kraftig redusert i begge gruppene fra 2005 til 2009. I hushold uten innvandringsbakgrunn eller med vestlig innvandringsbakgrunn lå andelen sosialhjelpsmottakere i landet som helhet henholdsvis litt under og over fire prosent.

Det er interessant at andelen ikke-vestlige hushold og flyktningehushold i Sandefjord ligger de på omtrent samme nivå eller litt under andelen i landet som helhet. Hushold uten innvandringsbakgrunn eller hushold med vestlig innvandringsbakgrunn i Sandefjord har derimot noe høyere andel sosialhjelpsmottakere enn hva tilfellet er for landet som helhet.

Svak arbeidsmarkedstilknytning, målt som mottak av dagpenger, øker risikoen for å motta sosialhjelp. Dersom det var to eller flere i husholdet som mottok dagpenger var andelen sosialhjelpsmottakere noe høyere enn dersom kun en person mottok dagpenger. I hushold med en dagpengemottaker var andelen i Sandefjord med sosialhjelp noe høyere enn landet som helhet, mens forskjellen var noe større i hushold med to eller flere dagpengemottakere.

Tabell 5.3 Andel fattige under fattigdomsgrensen etter kjennetegn ved hovedperson i husholdet. Etter geografiske områder. Kvadratrotskala, 2005 og 2009.

	Sandefjord		Vestfold		KOSTRA13		Norge	
	2005	2009	2005	2009	2005	2009	2005	2009
Alle	10,2	10,7	9,4	10,3	9,2	9,5	10,2	10,2
Utenfor arbeidsstyrken	20,6	21,6	19,3	20,5	20,2	20,0	21,8	21,4
Lønnstaker	3,8	4,3	3,7	4,5	3,6	4,3	4,2	4,8
Selvstendig	13,1	10,9	10,3	11,6	10,8	11,7	12,0	12,8
Helt ledig	27,7	29,9	29,4	29,4	31,2	31,8	32,3	32,0
Kvalifiseringstiltak	52,4	32,3	48,2	35,9	49,1	39,7	48,9	39,0
16–29 år	25,6	26,1	26,3	29,0	26,7	27,6	28,3	29,0
30–55 år	7,6	8,8	7,0	8,2	6,7	7,3	7,4	7,8
56–67 år	6,8	5,8	5,6	5,2	5,5	4,8	5,9	5,3
68–74 år	17,7	16,4	16,1	14,4	15,4	13,2	16,5	13,6
Grunnskole/ukjent	18,8	19,0	17,1	18,7	17,7	18,5	18,2	18,5
Videregående	7,9	8,6	7,6	8,2	7,3	7,2	7,8	7,7
Univ./høysk. Kort	5,3	5,0	4,9	5,2	4,8	5,0	6,6	6,8
Univ./høysk. Lang	3,5	4,3	3,3	3,1	2,7	2,7	3,8	3,8

I norske hushold med en ufør var det omtrent syv prosent som mottok sosialhjelp i løpet av 2009. Andelen var noe lavere i Sandefjord, og lavest i Vestfold fylke, noe som indikerer en viss forskjell mellom Sandefjord og resten av fylket. Dersom det var to eller

flere uføre i husholdet sank andelen for hele landet, mens den økte i Sandefjord. Igjen ser vi at andelen var lavest i Vestfold fylke, noe som indikerer at hushold med to eller flere uføre behandles og/eller oppfører seg svært forskjellig i Sandefjord og i resten av fylket.

#### Inntektsfattigdom i ulike husholdninger

Hushold som er definert som fattige har en samlet inntekt som ligger godt under vanlig inntekt i Norge (under halvparten av medianinntekten). Vi skal i det følgende se om fattige hushold i Sandefjord har andre kjennetegn enn fattige hushold andre steder i landet.

Over så vi at det var litt flere hushold i Sandefjord enn i hele landet som mottok sosialhjelp. I tabell 5.3 ser vi at andelen fattige i Sandefjord var likt med nivået for hele landet i 2005. Andelen fattige i hele landet var imidlertid lik i 2005 og 2009, mens den økte noe i Sandefjord, i Vestfold og litt i KOSTRA-gruppe 13. Kommunene som inngår i KOSTRA-gruppe 13 hadde lavere andel fattige enn Sandefjord både i 2005 og 2009.

Arbeidsmarkedsstatus for hovedpersonen i husholdet (den eldste) bidrar i liten grad til å forklare den geografiske variasjon i fattigdomsratene, selv om det er betydelig variasjon i fattigdomsratene avhengig av om en er i fast arbeid eller ikke.

Tabell 5.4 Andel under fattigdomsgrensen i ulike husholdningstyper og geografiske områder. Kvadratrot-skala, 2005 og 2009.

	Sandefjord		Vestfold		KOSTRA13		Norge	
	2005	2009	2005	2009	2005	2009	2005	2009
Aleneboende 16–29 år	33,7	30,9	34,6	35,6	34,7	33,9	35,2	34,7
Aleneboende 30–39 år	14,8	17,1	13,9	15,8	13,7	14,4	14,4	14,5
Aleneboende 40–74 år	19,1	17,2	18,1	16,5	17,3	15,0	18,4	15,8
Øvrige hushold uten barn	2,4	2,7	1,9	2,3	2,0	2,1	2,2	2,3
Enslig forsørger 16–29 år	25,5	43,7	33,3	43,5	36,0	40,0	37,0	41,0
Enslig forsørger 30–39 år	18,5	24,5	17,5	23,3	17,6	21,1	19,6	22,0
Enslig forsørger 40–74 år	15,5	14,3	14,6	13,8	13,5	14,8	14,9	15,7
Øvrige hushold med barn	4,6	5,3	4,0	4,6	3,6	3,9	3,9	4,0
Uten innvandringsbakgrunn	9,0	8,9	8,4	8,5	7,9	7,5	8,6	8,0
Vestlig innvandringsbakgr	12,9	14,0	12,4	14,8	11,8	12,6	14,2	14,8
Ikke vestlig innv.	27,5	27,0	27,4	30,0	27,8	27,8	30,9	29,2
Flyktninger	31,5	24,8	31,7	26,5	31,9	26,0	35,2	28,9
En person fikk dagpenger	10,9	12,1	10,3	11,2	10,8	11,1	11,3	11,0
To eller flere fikk	5,6	6,7	5,1	3,8	5,1	3,9	4,2	3,7
En person var ufør	7,3	6,2	6,8	5,9	7,0	5,9	7,3	6,1
To eller flere	1,2	1,7	0,7	1,0	0,8	0,6	0,7	0,7

Fattigdomsratene er klart høyest i de yngste husholdene, deretter kommer de aller eldste husholdene. Blant de yngste er fattigdomsratene i Sandefjord noe lavere enn de er i landet for øvrig, mens forholdet er omvendt blant de eldste husholdene.

Det er tydelig variasjon i fattigdomsratene mellom de ulike utdanningsgruppene, hvor de med grunnskoleutdanning er de som utmerker seg mest med de høyeste andelen fattige. Med unntak av de som har kort universitets- eller høyskoleutdanning er fattigdomsratene i utdanningsgruppene i Sandefjord noe høyere enn tilfellet er for hele Norge.

Andelen fattige blant aleneboende er jevnt over høy, men det er aleneboende under 30 år som kommer klart dårligst ut med mer enn tre av ti fattige i alle de geografiske områdene (tabell 5.4). De yngste aleneboende er imidlertid litt oftere fattige i landet som helhet enn i Sandefjord kommune. Også blant enslige forsørgere er andelen fattige høy, og også der finner vi at de yngste er mest utsatt med mer enn fire av ti under fattigdomsgrensen. Enslige forsørgere under 40 år er oftere fattige i Sandefjord enn landet som helhet.

Innvandrerrhushold er oftere fattige enn andre, og vi ser at ikke-vestlige innvandrere og flyktninger har høye fattigdomsrater. Likevel er det slik at innvandringsgruppene i Sandefjord har noe lavere andel fattige enn i landet som helhet, mens forholdet er omvendt for de uten innvandringsbakgrunn.

## 6 Oppsummering og diskusjon

Vi har i dette notatet undersøkt levekårssituasjonen i Sandefjord. Sandefjord kommune har selv hentet inn oversikter (fra SSB og Folkehelseinstituttet) som viser at innbyggerne i Sandefjord har større levekårsutfordringer enn befolkningen i andre tilsvarende kommuner og andre kommuner i Vestfold og har tatt initiativet til denne undersøkelsen.

I dette notatet har vi sett på forekomsten av levekårsutfordringen i en rekke undergrupper av befolkningen: kjønn, alder og utdanningsnivå. Vi har sett på befolknings-sammensetningen, befolkningens arbeidsmarkedstilknnytning og inntektskilder, og vi har undersøkt forekomsten av fattigdom. Etter å ha studert en rekke kjennetegn er det vanskelig å trekke frem én faktor eller bare noen få faktorer som kan forklare eller vise hvorfor innbyggerne i Sandefjord har større levekårsproblemer enn innbyggere andre steder. Det er heller ikke lett å identifisere den eller de undergruppene av befolkningen som er årsak til at de samlede levekårsutfordringene i Sandefjord er vanligere enn i andre områder.

### Utsatte grupper

I hovedtrekk er gruppene med levekårsutfordringer de samme i Sandefjord som i Vestfold, i andre sammenlignbare bykommuner (KOSTRA-gruppe 13) eller i landet som helhet. Enten en ser på arbeidsmarkedstilknnytning, sosialhjelpsmottak eller fattigdom er det særlig de unge, de med lav utdanning, flyktninger og ikke-vestlige innvandrere, aleneboende og enslige forsørgere som er mest utsatt. I Sandefjord har mange av disse gruppene oftere levekårsproblemer sammenlignet med tall for hele landet, noen har levekårsproblemer sjeldnere. Det som imidlertid er mest slående når en skal oppsummere alle tallene vi har sett er at det i Sandefjord gjennomgående er flere utenfor arbeidsmarkedet, færre som er i arbeid, flere som mottar sosialhjelp og flere fattige. Det er ikke alltid så store forskjeller mellom Sandefjord og de andre geografiske områdene vi har sammenlignet med, men det er stort sett alltid slik at andelen som står «utenfor» (arbeidsledige, sosialhjelpsmottakere, fattige) er høyest i Sandefjord, og tilsvarende at andelen som er «innenfor» (i arbeid) er lavest i Sandefjord.

Et annet slående trekk er at dette mønsteret ikke bare gjelder for de gruppene som oftest regnes som utsatte, som for eksempel unge, lavt utdannede, enslige eller innvandrere. Gjennomgående ligger alle deler av befolkningen i Sandefjord, menn og kvinner, unge og gamle, høyt og lavt utdannede dårligere an enn tilsvarende grupper i Vestfold, i KOSTRA-gruppe 13 og i landet som helhet.

### Utenfor arbeidslivet

Når vi ser på status på arbeidsmarkedet i 2009 (tabell 3.1) finner vi at Sandefjord har høyest andel utenfor arbeidsstyrken, færrest lønnstakere, flest helt ledige og flest på kvalifiseringstiltak. Den registerbaserte sysselsettingsstatistikken (tabell 3.3) viser at Sandefjord hadde lavest andel sysselsatte (i referanseuken), og at dette gjaldt for menn og kvinner, alle utdanningsgrupper og både innvandrere og ikke-innvandrere. Det gjaldt også så godt som alle aldersgruppene, men blant de yngste (under 30 år) var sysselsettingsraten lav både i Sandefjord og i hele Vestfold.

Når vi så på andelen som hadde vært innom arbeidsmarkedet i løpet av året, altså at de hadde mottatt lønn og/eller næringsinntekt i løpet av 2009 (tabell 4.1), var andelen lavest i Sandefjord, og igjen for nesten alle gruppene som inngår i tabellen. Unntaket var de under 30 år, hvor andelen i Sandefjord var nesten på nivå med landsgjennomsnittet, mens andelen var lavere både i Vestfold og i KOSTRA-gruppe 13.

Andelen av befolkningen som mottok dagpenger i 2009 (tabell 4.2) var høyest i Sandefjord. Den var høyeste i Sandefjord for menn og for kvinner, for alle aldersgrupper og for alle utdanningsgrupper.

Når det gjelder andelen uføre (tabell 4.3) var det ikke Sandefjord som kom dårligst ut, men Vestfold fylke. Andelen uføre i Sandefjord var gjennomgående høyere enn i KOSTRA-gruppe 13 og i landet sett under ett. Her er det imidlertid viktig å påpeke at andelen uføre i alderen 56 til 67 år var lavest i Sandefjord.

Andelen personer som hadde behov for sosialhjelp (tabell 4.4) var i 2009 noe høyere i Sandefjord enn i de andre områdene vi har sammenlignet med. Andelen sosialhjelpsmottakere var samlet sett høyest blant både menn og kvinner, blant personer under 56 år og blant grunnskoleutdannede enn for tilsvarende grupper i landet som helhet. Blant de med mer utdanning enn grunnskole, og blant personer i alderen 56-67 år var det lite variasjon mellom de ulike områdene med hensyn til sosialhjelpsmottak.

### Fattigdom

Alle tallene vi har gjennomgått så langt i denne oppsummeringen er basert på andelen individer, altså hvor mange personer som var i eller uten arbeid eller som mottok ulike inntekter og ytelser. Vi har også sett på husholdningene som en enhet, noe som er vanlig innen undersøkelser av fattigdom, og det er nettopp for å beskrive andelen fattige at vi har sett på husholdningene i de ulike geografiske områdene.

Vi har brukt to fattigdomsindikatorer: at noen i husholdet mottok sosialhjelp og hvorvidt husholdet var under fattigdomsgrensen. Når vi så på andelen hushold som mottok sosialhjelp, altså at minst en person i husholdet eller familien hadde mottatt sosialhjelp (tabell 5.1) fant vi igjen at andelen samlet sett var høyest i Sandefjord. Når vi så på arbeidsmarkedsstatus for referansepersonen i husholdet påvirket denne andelen sosialhjelpsmottak, men det var lite variasjon mellom de ulike geografiske områdene. I hushold hvor eldste person var under 56 år var andelen hushold med sosialhjelpsmottak høyest i Sandefjord, og det samme gjaldt for hushold hvor referansepersonen kun hadde grunnskole. Det var særlig i hushold hvor ingen var over 30 år at andelen sosialhjelpsmottakere at andelen sosialhjelpsmottakere var klart høyere enn i landet som helhet.

Tidligere studier har vist at enpersonhushold og enslige forsørgere er mer utsatt for fattigdom enn andre. Våre tall underbygger dette (tabell 5.2). Det var en høy andel av unge enslige forsørgere som mottok sosialhjelp i 2009, og blant unge aleneboende var også andelen høy. En av fire enslige forsørgere under 30 år i Sandefjord mottok sosialhjelp. Sandefjord hadde også her den høyeste andelen, som de hadde det blant enslige forsørgere mellom 30 og 40 år. Også blant unge aleneboende, og aleneboende mellom 30 og 40 år var det høyest andel sosialhjelpsmottakere i Sandefjord.

Andelen inntektsfattige var også høyere i Sandefjord enn i noen av sammenligningsområdene i 2009 (tabell 5.3). Dette gjaldt for alle aldergruppene fra 30 år og eldre, mens andelen fattige i de yngste husholdene faktisk var lavest i Sandefjord. Hvor mye av dette som er forårsaket av at sosialhjelpen løftet mange av de unge over fattigdomsgrensen er umulig å fastslå basert på disse tallene, men som vi husker var unge hushold i Sandefjord de som oftest mottok sosialhjelp.

Som vi så over var det mange unge aleneboende i Sandefjord som mottok sosialhjelp, og dette er nok noe av forklaringen på at andelen fattige aleneboende under 30 år var lavest i Sandefjord, selv om det også der var nesten en av tre som var fattige i 2009 (tabell 5.4). En tilsvarende effekt finnes imidlertid ikke blant andre aleneboende eller blant enslige forsørgere hvor andelen fattige er høyest i Sandefjord. Det er likevel mulig at andelen fattige ville vært enda høyere i disse gruppene om de ikke hadde mottatt sosialhjelp.

Akkurat som for sosialhjelpsmottak er det i hushold uten innvandringsbakgrunn høyest andel fattige i Sandefjord. Andelen fattige er langt høyere blant ikke-vestlige innvandrere og flyktninger, men disse gruppene kommer likevel best ut i Sandefjord sammenlignet med de andre områdene.

#### Små forskjeller

Selv om vi har sett at befolkningen i Sandefjord gjennomgående kommer dårligere ut enn befolkningen i de gruppene vi har sammenlignet med er det også viktig å poengtere at det i hovedsak er snakk om små forskjeller, men det er nettopp det at det er så gjennomgående som gir grunn til bekymring. Samtidig er det viktig å påpeke at et annet gjennomgående funn er at resultatene for Sandefjord er ganske like de for Vestfold. Med unntak for uføretallene kommentert over, så er det også et gjennomgående funn at Vestfold gjør det marginalt bedre enn Sandefjord på mange av utfallene vi har undersøkt. Altså er det ikke bare lokalt i Sandefjord en har mer levekårsutfordringer enn andre steder, men også regionalt i Vestfold.

#### Endring over tid

Vi har så langt fokusert på forholdene i 2009. I grove trekk finner en de samme forskjellene i 2005, av og til med litt annet omfang. Likeledes kan en se at utviklingen i hovedsak går samme vei i Sandefjord som andre steder. For eksempel økte andelen sysselsatte i Sandefjord fra 2005 til 2009, og det gjorde den også i Vestfold, i de sammenlignbare kommunene (KOSTRA-gruppe 13) og i landet som helhet. Dette skjedde samtidig som andelen uføre og andelen som mottok sosialhjelp ble redusert. Det er også verdt å mer-

ke seg at den relative reduksjonen i andel som mottok uførepensjon og sosialhjelp var størst nettopp i Sandefjord. Den reduserte andelen individer som mottok sosialhjelp gjenfinnes også på husholdsnivå, og også der var den relative reduksjonen størst i Sandefjord. Vi finner imidlertid ikke den samme utviklingen i andelen inntektsfattige. Samlet sett kan dette likevel være en indikasjon på at utviklingen går i riktig retning i Sandefjord.

Dersom denne utviklingen fortsetter kan det tyde på at en i Sandefjord har satt i gang tiltak som reduserer levekårsutfordringene i kommunen. I utgangspunktet vil økt sysselsetting og, for de som trenger det, formell utdanning eller annen kvalifisering i forkant av overgang til arbeid være viktig tiltak for at flere skal kunne klare seg selv gjennom eget arbeid.

#### Hva kan gjøres?

Tiltak rettet mot ressursvake og marginaliserte grupper vil sannsynligvis kunne ha betydning for omfanget av levekårsproblemer i Sandefjord. Samtidig har vi sett at noen av gruppene som ofte har levekårsutfordringer, som ikke-vestlige innvandrere og flyktninger, i mindre grad er avhengig av offentlige overføringer dersom de bor i Sandefjord sammenlignet med de som er bosatt i de andre områdene vi har sett på. Det er likevel så mange i disse gruppene som er avhengig av sosialhjelp og andre overføringer at det er viktig å fortsette arbeidet rettet mot disse gruppene.

I og med at funnene over viser at den litt svakere arbeidsmarkedstilknytningen, og den litt høyere fattigdomsforekomsten stort sett gjelder alle gruppene vi har sett på er det vanskelig å peke ut en konkret gruppe en bør jobbe mot for å redusere levekårsutfordringene i Sandefjord.

Vi har for eksempel sett at i Sandefjord er alle utdanningsnivåene mindre sysselsatt enn i de områdene vi sammenlignet med (jf. tabellene 3.3 og 4.1). Likevel er det også i Sandefjord slik at de høyt utdannede i større grad er sysselsatt enn de som har mindre utdanning. Ønsker en å gjøre noe med levekårsutfordringene i Sandefjord må en jobbe mot alle grupper. De som har grunnskole eller videregående utdanning utgjør to tredjedeler av befolkningen, og er således en viktigere gruppe med tanke på totalbildet.

Skal en bedre levekårene i Sandefjord må en jobbe mot alle befolkningsgrupper i kommunen. Kommunen må legge til rette for at flere kan komme i arbeid og de må bidra til at flere kan kvalifisere seg til arbeid.

Når en ønsker å gjøre noe med levekårsutfordringene i Sandefjord er det viktig å fokusere på de som bor der. Likevel er det viktig også å fokusere på de som ikke bor i Sandefjord.

Sandefjord kommune har et «underskudd» av unge under 30 år (figur 2.1), og et tilsvarende overskudd av eldre og pensjonister. Dette er kanskje en viktig forklaring på at det er, relativt sett, svært liten andel med høyere utdanning i Sandefjord (figur 2.2).

Uten at vi har beregnet nøyaktig hvilken betydning dette har for levekårsutfordringene er det klart at et fravær av unge og særlig av høyt utdannede påvirker det samlede omfanget av levekårsproblemer i Sandefjord. Det er vanskelig å si hvorfor det er så få høyt utdannede i Sandefjord, men den lave andelen tyder på at høyt utdannede foretrek-



ker å bo og jobbe andre steder. Det er mulig at en gjennom næringsutvikling og boligutvikling kan gjøre Sandefjord mer tiltrekkende for høyt utdannede.

Levekårene i Sandefjord er, med noen unntak, noe dårligere enn andre steder, men disse utfordringene finnes ikke bare lokalt i Sandefjord, vi finner en tendens til det samme også i Vestfold. Som vi har sett har levekårene i Sandefjord bedret seg fra 2005 til 2009, og en kan håpe at denne utviklingen har fortsatt etterpå. Det er ingen grupper som utmerker seg særskilt med tanke på levekårsutfordringer, de som har levekårsproblemer andre steder har det også i Sandefjord. Mange av gruppene som ofte forbindes med dårlige levekår har relativt sett bedre levekår enn tilsvarende grupper andre steder i landet. Forskjellen er at i Sandefjord kommer mange andre grupper, de som vanligvis ikke forbindes med dårlige levekår, litt dårligere ut enn tilsvarende grupper andre steder. Samtidig har vi sett at deler av levekårsutfordringene kan skyldes at det er færre unge innbyggere i Sandefjord enn andre steder, og særlig det at det er færre som har høyere utdanning.

## Litteratur

- Bråthen, Magne, Anne Britt Djuve, Tor Dølvik, Kåre Hagen, Gudmund Hernes og Roy A. Nielsen (2007). *Levekår på vandring. Velstand og marginalisering i Oslo*. Fafo-rapport 2007:05.
- Dølvik, Tor, Marjan Nadim og Roy A. Nielsen (2008). *Levekår og sosialhjelp. Hopning av levekårsproblemer blant individer og kommuner – effekt på sosialhjelpsutgifter*. Fafo-rapport 2008:02.
- Fløtten, Tone (2006). *Poverty and Social Exclusion - Two Sides of the Same Coin? A Comparative Study of Norway and Estonia*. Oslo: Fafo.
- Fløtten, Tone, Inger Lise Hansen, Anne Skevik Grødem, Arne Backer Grønningsæter og Roy A. Nielsen. (2011). *Kunnskap om fattigdom i Norge. En oppsummering*. Fafo-rapport 2011:21.
- Fløtten, Tone, Steffen Torp, Hanne Kavli, Roy A. Nielsen, Jonn Syse, Arne Backer Grønningsæter og Karin Gustavsén (2008). *Kreframmedes levekår. Om arbeid, økonomi, rehabilitering og sosial støtte*. Fafo-rapport 2008:47.
- Fyhn, Anders Brede og Espen Dahl (2000). *Mot tredje generasjons levekårsforskning: livsløp, inntekt og levekår*. Fafo-notat 2000:1.
- Grebstad, Unni Beate (red.) (2012). *Sosialhjelp og levekår i Norge*. i Statistiske analyser 130.
- Hatland, Aksel og Axel West Pedersen (2006). Er sosialhjelpen et effektivt virkemiddel i fattigdomsbekjempelsen? *Tidsskrift for Velferdsforskning* 9(2):58-72.
- Jacobsen, Ove og Ola Thune. (2013). Uførepensjon og gradering. *Arbeid og velferd*, 2, 69-75.
- Kirkeberg, Mads Ivar, Jon Epland og Tor Morten Normann (2012). *Økonomi og levekår for ulike lavinntektsgrupper 2011*. I SSB rapport 8/2012.
- Lorentzen, Thomas og Roy A. Nielsen (2008). *Går fattigdom i arv? Langtidseffekter av å vokse opp i familier som mottar sosialhjelp*. Fafo-rapport 2008:14.
- Nadim, Marjan (2008). *Levekår i Groruddalen*. Fafo-rapport 2008:27: Fafo.
- Nadim, Marjan og Roy A. Nielsen (2009). *Barnefattigdom i Norge. Omfang, utvikling og geografisk variasjon*. Fafo-rapport 2009:38.
- Olsen, Bjørn (2011). *Flyktninger og arbeidsmarkedet 4. kvartal 2009*. I SSB rapporter 1/2011.

# Vedlegg 1

Tallgrunnlag for relative tall i figurer.

Vedleggstabell 1 Tallgrunnlaget for figur 2.1. Andel av befolkning i ulike aldergrupper. 2009.

	<b>Sandefjord</b>	<b>Vestfold</b>	<b>KOSTRA13</b>	<b>Norge</b>
<b>16-29 år</b>	22,8	23,3	23,9	24,6
<b>30-55 år</b>	49,0	49,2	50,2	49,9
<b>56-67 år</b>	20,4	20,1	19,2	18,9
<b>68-74 år</b>	7,9	7,4	6,8	6,6

Vedleggstabell 2 Tallgrunnlaget for figur 2.2. Andel av befolkningen i ulike utdanningsgrupper. 2009.

	<b>Sandefjord</b>	<b>Vestfold</b>	<b>KOSTRA13</b>	<b>Norge</b>
<b>Grunnskole/ukjent</b>	32,5	31,2	30,7	32,0
<b>Videregående</b>	43,7	43,7	41,0	40,6
<b>Univ./høysk. Kort</b>	19,6	20,5	21,8	20,7
<b>Univ./høysk. Lang</b>	4,2	4,6	6,5	6,6

Vedleggstabell 3 Tallgrunnlaget for figur 2.3. Andel innvandrere. 2009.

	<b>Sandefjord</b>	<b>Vestfold</b>	<b>KOSTRA13</b>	<b>Norge</b>
<b>Uten innvandringsbakgrunn</b>	90,0	91,1	89,4	88,3
<b>Vestlig innvandringsbakgrunn</b>	2,7	2,5	2,6	2,9
<b>Ikke-vestlig innvandringsbakgrunn</b>	7,3	6,4	8,0	8,8

# Levekårsutfordringer i Sandefjord

I dette notatet kartlegges levekårene i Sandefjord. Hvor stor andel av befolkningen er i arbeid? Hvor stor andel er avhengig av ulike offentlige overføringer? Hvor mange fattige er det? Kommer befolkningen i Sandefjord dårligere ut enn befolkningen andre steder på alle levekårsindikatorer, eller bare på noen? Dersom befolkningen i Sandefjord har dårligere levekår enn andre, gjelder det da for visse grupper i befolkningen? Eller gjelder det alle? I rapporteringen sammenlignes befolkningen i Sandefjord med befolkningen i Vestfold, befolkningen i andre kommuner som er omtrent like store som Sandefjord og med befolkningen i hele landet.